

Przyczynienie się poszkodowanego do powstania lub zwiększenia szkody

W niniejszym opracowaniu postaramy się w przystępny sposób przedstawić problematykę przyczynienia się poszkodowanego do powstania lub zwiększenia szkody.

Wypadki komunikacyjne zdarzają się codziennie. Codziennie również poszkodowanych w takich wypadkach zostaje kilkanaście osób. Nie zawsze jednak, osoba, która została poszkodowana w wypadku komunikacyjnym nie miała wpływu na fakt zaistnienia wypadku. Często bowiem, poszkodowani swoim nierozumnym zachowaniem stwarzają bardzo niebezpieczną sytuację na drodze, a czasem nawet ich zachowanie jest nawet jedną z głównych przyczyn zaistniałego wypadku komunikacyjnego. Sytuację, w której poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody reguluje art. 326 kodeksu cywilnego.

Za przyczynienie się, należy uznać takie zachowanie poszkodowanego, które pozostaje w związku przyczynowym ze szkodą oraz jest obiektywnie nieprawidłowe. Może to być więc działanie, ale również zaniechanie tj. nie podjęcie odpowiedniego działania, które miało wpływ na powstałą szkodę. Przyczynienie się poszkodowanego może polegać na przyczynieniu się do powstania - zaistnienia szkody oraz przyczynieniu się do zwiększenia rozmiarów już powstałej szkody. Definicja ta wskazuje więc bardzo ogólnie na sytuacje przyczynienia się poszkodowanego. Praktyczne wskazówki, co do tego jakie zachowanie stanowi przyczynienie się poszkodowanego, przedstawiają nam w praktyce sądy. Poniżej prezentujemy orzeczenia sądów, które obrazują instytucje przyczynienia się poszkodowanego.

1985.12.07 wyrok SN IV CR 398/85

Współdział poszkodowanego w spożywaniu alkoholu z kierowcą i następnie podjęcie decyzji jazdy z nietrzeźwym kierowcą pojazdu mechanicznego, który z powodu swego stanu doprowadził do wypadku i poniesienia szkody przez poszkodowanego (jego bliskich) będzie z reguły uzasadniać przyczynienie się poszkodowanego do powstania szkody (art. 362 k.c.).

1985.12.02 wyrok SN IV CR 412/85 OSP 1986/4/87

Osoba, która decyduje się na jazdę samochodem z kierowcą będącym w stanie po spożyciu alkoholu, przyczynia się do odniesionej szkody powstałej w wyniku wypadku komunikacyjnego, gdy stan nietrzeźwości kierowcy pozostaje w związku z tym wypadkiem. Spożywanie napoju alkoholowego z takim kierowcą przed jazdą uważać należy za znaczne przyczynienie się do powstania szkody (art. 362 k.c.).

1982.12.06 wyrok SN I CR 438/82

Osoba, która wiedząc, że kierowca znajduje się pod wpływem alkoholu nakłania tego kierowcę do odbycia jazdy samochodem i jazdę tę razem z nim odbywa, godzi się z ewentualnymi ujemnymi następstwami takiego postępowania, co należy ocenić jako przyczynienie się do wypadku, jeśli stan nietrzeźwości kierowcy pozostaje w związku z wypadkiem.

1985.03.01 wyrok SN I CR 27/85 OSP 1989/5/115

Zachowanie małoletniego poniżej lat trzynastu wyrządzające mu szkodę może, stosownie do art. 362 k.c., uzasadniać zmniejszenie odszkodowania należnego od osoby odpowiedzialnej na zasadzie winy, gdy wina ta jest nieumyślna, a poszkodowany zdawał

sobie sprawę, że takie jego zachowanie jest niewłaściwe i może szkodę spowodować.

Uwaga autora: należy pamiętać, iż zachowania osób małoletnich poniżej lat trzynastu, nigdy nie można uznać za wyłączną winę poszkodowanego - ZASADA . Takie zachowanie zawsze uznane będzie za przyczynienie.

1983.07.14 wyrok SN II CR 212/83 OSNC 1984/2-3/37

Stosownie do treści art. 16 ustawy z dnia 27 listopada 1961 r. o bezpieczeństwie i porządku ruchu na drogach publicznych (Dz. U. Nr 53, poz. 295 ze zm.), przeznaczeniem świateł w każdym pojeździe jest nie tylko oświetlenie na potrzeby kierującego drogi przed pojazdem na odpowiednią odległość, ale stworzenie innym użytkownikom drogi możliwości skutecznego dostrzeżenia położenia tego pojazdu. Zaniechanie obowiązku zapalenia po zmroku przedniego światła przez kierującego pojazdem, z którym następnie zderzył się czołowo inny pojazd, musi być na tle art. 362 k.c. uznanie za okoliczność przemawiającą za przyjęciem, iż kierowca ten przyczynił się w istotnym stopniu do wypadku i powstałej w jego wyniku szkody.

1979.12.07 wyrok SN III CRN 224/79

Do zastosowania przepisu art. 362 k.c. istnieje podstawa także wtedy, gdy niewłaściwe zachowanie się pokrzywdzonego, nawet wobec osoby trzeciej, usprawiedliwia reakcję ze strony sprawcy czynu.

1971.10.21 wyrok SN I CR 465/71

Przepis art. 362 k.c. obejmuje wypadki przyczynienia się poszkodowanego do szkody swym postępowaniem choćby niezawinionym. Wystarczającą przesłanką stosowania tego przepisu jest istnienie związku przyczynowego między zachowaniem się poszkodowanego a powstaniem szkody.

Cytowane tu orzeczenia sądów wskazują nam, jakie w praktyce zachowania poszkodowanego można uznać za jego przyczynienie się. Powołane sytuacje są również w praktyce najczęstszymi, w których poszkodowany faktycznie miał wpływ na samo powstanie lub zwiększenie szkody. Należy wskazać, iż istotnie zachowanie poszkodowanego było w powyższych przypadkach zachowaniem nieprawidłowym. Musi więc ono zostać ocenione negatywnie. Działanie poszkodowanego, które miało na celu np. ratowanie zdrowia lub życia innej osoby, a skutkowało np. wypadkiem komunikacyjnym, nie powinna zostać uznana za przyczynienie.

Określenie, iż poszkodowany przyczynił się do powstania szkody, ma doniosły skutek prawny, a mianowicie, na podstawie ar. 362 kodeksu cywilnego, obowiązek naprawienia szkody (a w konsekwencji odszkodowanie) ulega odpowiedniemu zmniejszeniu stosownie do okoliczności, a zwłaszcza do stopnia winy obu stron. Tak więc, w przypadku stwierdzenia, iż nieprawidłowe zachowanie osoby poszkodowanej miało wpływ na np. zaistnienie wypadku komunikacyjnego, odszkodowanie przysługujące takiemu poszkodowanemu może ulec zmniejszeniu.

Przyczynienie określa się procentowo, co w praktyce skutkuje tym, iż wszystkie wypłacane poszkodowanemu świadczenia (np. odszkodowanie, zadośćuczynienie, renty, zwrot wszelkich kosztów) zostaną zredukowane o ten właśnie, określony procent. Procentowe określanie stopnia przyczynienia poszkodowanego budzi spory w doktrynie prawnej, jednak obecnie jest to najbardziej powszechny i najczęściej stosowany przez sądy sposób określania zarówno stopnia przyczynienia jak i należnej wysokości obniżonego odszkodowania.

Możliwość obniżenia odszkodowania istnieje wtedy, gdy związek pomiędzy działaniem

lub zaniechaniem poszkodowanego a powstałą szkodą jest taki, że gdyby nie określone zachowanie się lub zaniechanie poszkodowanego, bądź w ogóle nie doznałby on szkody, bądź też wystąpiłaby ona w mniejszym rozmiarze. Każdą sytuację, w której istnieje prawdopodobieństwo, iż poszkodowany przyczynił się do powstania szkody należy rozpatrywać indywidualnie i trudno tu wskazać generalne zasady obniżania należnego poszkodowanemu odszkodowania. Należy jednak pamiętać, iż niemożliwe jest w obecnym stanie prawnym całkowite pozbawienie poszkodowanego odszkodowania w związku z jego przyczynieniem się. Takie całkowite pozbawienie odszkodowania może nastąpić dopiero w sytuacji wyłącznej winy poszkodowanego - to znaczy w przypadku, gdy jedyną przyczyną powstałej szkody jest wyłączna, całkowita wina samego poszkodowanego.

Należy zwrócić uwagę, iż przyczynienia się poszkodowanego, uregulowane w art. 362 kodeksu cywilnego nie powinno być mylone z instytucją obniżenia odszkodowania ubezpieczającemu na podstawie art. 816 kodeksu cywilnego. Instytucje te regulują odmienne kwestie, gdyż pierwsza dotyczy osoby poszkodowanej, nie będącej stroną umowy ubezpieczenia, której odszkodowanie może być obniżone w związku z jej nieprawidłowym zachowaniem. Druga sytuacja, określa natomiast stosunek pomiędzy osobą ubezpieczającą (siebie lub swoje mienie) a zakładem ubezpieczeń. Przykładem może być tutaj powoływany często wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu:

1994.12.20 wyrok s. apel. w Poznaniu I Acr 459/94 OSA 1995/5/32

Oddanie szybkiego zachodniego pojazdu do prowadzenia osobie użytkującej na co dzień Fiata 126p, a więc o znacznie niższych parametrach technicznych, na dodatek w warunkach nocnych, stąd przy gorszej widoczności i nieprzystosowaniu organizmu do jazdy nocnej i to po śliskiej, bo mokrej nawierzchni, zwiększa ryzyko zaistnienia wypadku i w świetle art. 816 k.c. uzasadnia stosowne obniżenie świadczenia, do jakiego z mocy ubezpieczenia auto-casco zobowiązany jest ubezpieczyciel.

Przytoczone powyżej orzeczenie dotyczy instytucji uregulowanej w art. 816 kodeksu cywilnego. Często jednak zdarza się, iż jest nieprawidłowo powoływane, jako związane z instytucją przyczynienia się poszkodowanego do powstania szkody.

W przypadku gdy Państwa problemy w tym zakresie wymagały szerszego wyjaśnienia zapraszamy do skorzystania z porad ekspertów udzielanych podczas dyżurów telefonicznych. Dyżury te odbywają się od poniedziałku do piątku pod numerem telefonu: /0...22/ 33-37-328 w godzinach porannych od 10.00 do 15.00 oraz popołudniowych od 17.00 do 19.00.